

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу
Юркової Ольги Анатоліївни
на тему «Чутки як соціальнокомунікаційний феномен»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 06 Журналістика
за спеціальністю 061 Журналістика

Актуальність теми дисертації.

Актуальність теми дисертаційної роботи Юркової Ольги Анатоліївни на тему «Чутки як соціальнокомунікаційний феномен» насамперед визначена тим, що в умовах сучасного інформаційного суспільства, де комунікації відбуваються в реальному часі, а інформація поширюється з надзвичайною швидкістю, проблема чуток набуває особливого значення.

Дослідження чуток як соціальнокомунікаційного феномену дозволяє краще зрозуміти механізми їхнього виникнення, поширення та впливу на соціум. Це, зі свого боку, допомагає розробити ефективні стратегії протидії дезінформації та зниження негативного впливу чуток на суспільство. Таким чином, робота Юркової О. А. є актуальною та своєчасною.

Актуальність теми підтверджується також тим, що в умовах кризи інформаційне середовище стає ще більш насиченим і складним. Особливо це стосується України в період повномасштабного вторгнення, коли інформаційний простір стає полем битви, а чутки можуть мати суттєвий вплив на суспільну думку та поведінку людей. Чутки можуть призвести до паніки, дестабілізації суспільства і спровокувати політичні кризи. Розуміння того, як чутки виникають, поширюються і впливають на масову свідомість, дозволяє розробляти заходи, які допоможуть зменшити їхній негативний вплив і підтримати стабільність суспільства.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в такому:

- визначено особливості чуток у системі соціальних комунікацій;
- розроблено власну періодизацію наукових розвідок щодо чуток як особливого типу неформальних комунікацій;
- встановлено життєвий цикл чуток та універсальний алгоритм їх поширення під час російсько-української війни;
- розкрито специфіку поширення чуток в інформаційному просторі України;

запропоновано комунікаційний інструментарій протидії чуткам в умовах російсько-української війни.

Внесок авторки включає розроблення нових підходів до вивчення феномену чуток, зокрема аналіз їхньої специфіки в умовах сучасного інформаційного простору України. Дослідниця вводить нові теоретичні концепції та практичні рекомендації щодо протидії дезінформації, що робить її дослідження не лише теоретично значущим, але й практично корисним для професійної спільноти журналістів та інших комунікаторів.

Достовірність наукових результатів забезпечується використанням науково обґрунтованих методів дослідження, таких як контент-аналіз, соціологічне опитування та експертні інтерв'ю. Авторка збалансовано поєднує кількісні та якісні методи, що дозволяє отримати різнобічне розуміння феномену чуток. Достовірність наукових результатів також підтверджується великою кількістю використаних джерел і літератури, що забезпечує ґрунтовний підхід до аналізу проблеми. Використання сучасних методів збору та аналізу даних додає впевненості у валідності отриманих результатів.

Наукові дослідження були виконані здобувачкою на кафедрі видавничої справи та редагування КПІ ім. Ігоря Сікорського в рамках НДР «Соціальнокомунікаційний підхід до редагування різних видів видань» (номер державної реєстрації 0119U001582) під керівництвом професора кафедри видавничої справи та редагування КПІ ім. Ігоря Сікорського, доктора політичних наук, професора Смоли Лідії Євстахіївни.

Отже, в дисертаційній роботі поставлене наукове завдання з узагальнення теоретичних засад дослідження феномена чуток, аналізу суспільного сприйняття та алгоритмів поширення чуток в інформаційному просторі України, окреслення специфіки чуток як різновиду неформальних комунікацій в інформаційному просторі України в період повномасштабного вторгнення, дослідження життєвого циклу чуток в інформаційному суспільстві та визначення комунікаційного інструментарію протидії чуткам в умовах російсько-української війни виконано повністю, здобувачка повною мірою опанувала методологію наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

За своїм змістом дисертаційна робота здобувачки Юркової О. А. повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 061 Журналістика та напрямкам досліджень відповідно до освітньої програми Соціальні комунікації, журналістика.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувачки у науковий напрям досліджень соціальних комунікацій.

Зміст дисертації свідчить про високий рівень теоретичної та практичної підготовки здобувачки. Робота демонструє глибоке розуміння теми, здатність до критичного мислення та аналізу. Дослідниця виявляє здатність до самостійного наукового пошуку, що підтверджується високою якістю представлених матеріалів.

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Юркової Ольги Анатоліївни є результатом самостійних досліджень здобувачки й не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів.

Дисертаційна робота написана українською мовою. Викладення матеріалу характеризується послідовністю, доступністю та логічною структурованістю, що сприяє легкому сприйняттю складної наукової інформації. У роботі використано загальноприйнятну наукову термінологію.

Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та додатків. Загальний обсяг дисертації – 317 сторінок.

У вступі дисертаційної роботи обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, схарактеризовано наукову новизну та практичну значущість роботи. Вступ також містить інформацію про використані методи дослідження, що забезпечує розуміння підходів, які застосовувались для досягнення наукових результатів.

Здобувачка аналізує сучасний стан досліджень у галузі вивчення чуток, вказуючи на наявні прогалини та невирішені питання, що зумовлює необхідність проведення цього дослідження. У вступі також окреслено науково-практичну значущість роботи, що дозволяє зрозуміти її внесок у розвиток галузі журналістики та соціальних комунікацій.

Перший розділ дисертації присвячено теоретичним засадам дослідження феномену чуток. Авторка проводить глибокий аналіз літератури з цієї теми, систематизує наявні підходи та концепції, що дозволяє створити цілісне уявлення про чутки як соціальнокомунікаційний феномен. У цьому розділі дисертантка також розглядає різні типи чуток, їхні особливості та механізми поширення, що є важливим для подальшого емпіричного аналізу.

Розділ відзначається чіткістю та логічністю викладення матеріалу. Авторка вміло поєднує теоретичний аналіз з практичними прикладами, що робить текст

зрозумілим і цікавим для читача. Вона також звертає увагу на історичний контекст досліджуваного феномена, що дозволяє краще зрозуміти еволюцію та сучасний стан проблеми поширення чуток у суспільстві.

У другому розділі дисертації Юркова О. А. детально аналізує специфіку чуток як різновиду неформальних комунікацій в інформаційному просторі України в період повномасштабного вторгнення. Вона розглядає різні канали поширення чуток, зокрема соціальні медіа, традиційні медіа та міжособистісні комунікації. Особливу увагу приділено вивченню впливу чуток на суспільну думку та поведінку людей у кризових ситуаціях.

Авторка використовує різноманітні методи дослідження, включаючи контент-аналіз масиву з 670 чуток, соціологічне онлайн-опитування 2023 осіб та експертні інтерв'ю з 10 провідними фахівцями з соціальних комунікацій, що дозволяє отримати комплексне розуміння феномену. Здобувачка детально описує результати своїх досліджень, що підтверджує високу достовірність та валідність отриманих даних. Вона також аналізує конкретні приклади чуток, що поширювались в Україні під час військових дій, що робить роботу особливо актуальною.

Третій розділ дисертації присвячено розробленню комунікаційного інструментарію протидії чуткам в умовах російсько-української війни. Дисертантка пропонує конкретні стратегії та заходи, що можуть бути використані для боротьби з дезінформацією та зменшення негативного впливу чуток на суспільство. Вона акцентує увагу на важливості підвищення медіаграмотності населення, використанні соціальних медіа для поширення правдивої інформації та активній участі журналістів або фактчекерів у перевірці чуток.

Авторка детально описує різні підходи до боротьби з загрозливими чутками, як-от моніторинг інформаційного простору, оперативне реагування на фейки та проведення просвітницьких кампаній. Вона також звертає увагу на важливість співпраці між державними органами, медіа та громадськими організаціями у процесі протидії чуткам. Дисертантка наводить конкретні успішні кейси, що робить її рекомендації практично цінними.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Наукові результати дисертації висвітлено у 15 наукових публікаціях здобувачки, серед яких: 4 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 1 стаття в іноземному виданні; 2 розділи у колективних монографіях (Україна; Іспанія). Результати дисертації були апробовані на 8 наукових фахових конференціях.

Також результати дисертації були апробовані на 8 наукових фахових конференціях.

В опублікованих працях здобувачки описано основні наукові здобутки, які висвітлено у трьох розділах дисертації. Опубліковані у співавторстві праці, що зараховані за темою дисертації, свідчать про вагомий особистий внесок здобувачки. В усіх публікаціях дотримано принципів академічної доброчесності.

Таким чином, наукові результати описані в дисертаційній роботі повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувачки.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи.

Хоча дисертаційна робота Юркової О. А. є високоякісним науковим дослідженням, деякі моменти могло б бути вдосконалено, серед яких вважаємо за доцільне окреслити наступні:

1. Хоча робота містить значний ілюстративний матеріал (схеми, графіки, діаграми), його могло б доповнити графічне зображення узагальненого авторського підходу до циклу життя чуток, який включав би у себе наведені у дисертації кейси життєвого циклу органічно (с. 120) та штучно (с. 123) поширюваних чуток.

2. У підрозділі 1.1. авторка окреслює місце чуток зокрема й у наукових доробках вітчизняних теоретиків соціальних комунікацій (О. Холод, В. Різун та ін.). На нашу думку, теоретичну цінність емпіричного дослідження алгоритмів поширення чуток (підрозділ 2.2) можна було б поглибити, зіставивши їх із моделями масової комунікації згаданих науковців.

3. У вступі (с. 22) дисертантка згадує, що за допомогою методу візуального аналізу було сформовано вибірку чуток-мемів (меметичних чуток), але це явище не розкривається глибше у подальшому тексті роботи. На нашу думку, з огляду на тенденції зростання візуального, кліпового сприйняття інформації варто було б приділити більше уваги аналізу цього явища.

Проте висловлені зауваження мають дискусійний і рекомендаційний характер і не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу.

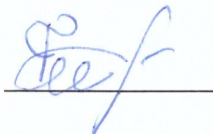
Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Юркової Ольги Анатоліївни на тему «Чутки як соціальнокомунікаційний феномен» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для журналістики. Дисертаційна робота за актуальністю,

практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6 – 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувачка Юркова Ольга Анатоліївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика.

Рецензент:

Доцент кафедри
видавничої справи та редагування
Національного технічного
університету України «Київський
політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
кандидат наук із соціальних
комунікацій, доцент

Тетяна ФІСЕНКО

М.П.

«24» травня 2024 року

